

Фота БелТА.

ЗА НЕЗАЛЕЖНУЮ І НЕПАДЗЕЛЬНУЮ

Аўтапрабег «За адзіную Беларусь» стаў ужо добрай традыцыяй восеньскіх выхадных. У патрыятычнай акцыі прымаюць удзел людзі, неаб'яквыя да лёсу Айчыны, якія хочуць бачыць Беларусь незалежнай, непадзельнай і квітнеючай.

Маршрут рэспубліканскага аўтапрабегу ўжо пралягаў на Брэст і Гомель. Гэтым разам яго ўдзельнікі накіраваліся са сталіцы ў Віцебск. Шлях праходзіў праз населеныя пункты Мінскай, Магілёўскай і Віцебскай абласцей, у тым ліку і праз малую радзіму Прэзідэнта краіны — аграгарадок Александрыя Шклоўскага раёна.

«Зімоўка ў Антарктыдзе — асаблівы выпадак»

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

20 кастрычніка члены 13-й Беларускай антарктычнай экспедыцыі выедуць у Санкт-Пецярбург. Туды ж будуць адпраўлены экспедыцыйныя грузы. З Санкт-Пецярбурга на борце расійскага судна беларускія палярнікі накіруюцца ў Антарктыку. Са снежня да сярэдзіны лютага, гэта значыць 2,5 месяца, на Паўднёвым полюсе Зямлі будуць праводзіцца навуковыя даследаванні і работы па разгортванні амбулаторна-хірургічнага модуля станцыі. Вяртанне беларускіх палярнікаў на радзіму плануецца ў першай палове сакавіка.

А напярэдадні нязменны кіраўнік усіх беларускіх антарктычных экспедыцый Аляксей ГАЙДАШОЎ раскажа ў інтэрв'ю карэспандэнту БелТА аб планах па будаўніцтве інфраструктуры, навуковых даследаваннях, прынцыпах адбору і побыту палярнікаў, а таксама пра тое, калі плануецца перайсці да круглагадовых даследаванняў. У скарочаным варыянце прыводзім самыя цікавыя пытанні і адказы.

Ад спартанскіх умоў — да камфорту

— **Аляксей Аляксандравіч, як Беларусь распачынала даследаванне Антарктыкі? Чого ўдалося дасягнуць за прайшоўшыя гады?**

— Наша краіна далучылася да Дагавора аб Антарктыцы ў 2006 годзе. Доўгі час пасля гэтага мы працавалі фактычна ў палых умовах. Расійскі бок даў у бязвыплатнае карыстанне некалькі збудаванняў, якія захаваліся з часоў савецкіх антарктычных экспедыцый. Яны былі даволі трухлявыя, са шчылінамі, старой палананай мэбляй, там было цёмна, холадна і мокра. Добра прапаліць памяшканне не было магчыма: дызель-генератары аказаліся слабыя. Не было неабходных санітарна-гігіенічных умоў. Мыліся вадой з чайніка, гатавалі на невялікай газавай плітцы на дзве фаеркі з маленькімі балончыкамі. Што датычыцца нашай работы, мы ў асноўным рабілі вымярэнні, збірлі пробы і ўзоры, каб прывезці іх у Беларусь, таму што не маглі правесці на месцы нават іх папярэдняю апрацоўку з-за адсутнасці навуковых лабараторыяў.

Нягледзячы на тое, што доўгі час прыйшлося працаваць у суровых умовах, энтузіязм не знік. Мы ішлі наперад крок за крокам. У 2013 годзе ўрад, Нацыянальная акадэмія навук, Мінпрыроды па ўзгадненні з Мінфінам зацвердзілі план будаўніцтва Беларускай антарктычнай станцыі. Два гады распрацоўвалася дакументацыя, вяліся падрыхтоўчыя работы. Першы аб'ект з'явіўся ў 2015 годзе — модуль кіравання сувязі і навігацыі.

А сёння першая чарга будаўніцтва станцыі дазваляе размяшчаць да 11-12 чалавек асабовага складу экспедыцыі. У кожнага ёсць асобнае жылое памяшканне, хай і невялікае, але ўтульнае, з сістэмай абагрэву і вентыляцыі. Ёсць асобны санітарна-гігіенічны модуль. Маюцца сучасныя навуковыя лабараторыі па такіх кірунках, як фізіка атмасферы, біялогія. Ёсць асобны санітарна-гігіенічны модуль. Маюцца сучасныя навуковыя лабараторыі па такіх кірунках, як фізіка атмасферы, біялогія. Ёсць гідраметэаралагічнае бюро: яго прыборнае аснашчэнне дазваляе дыстанцыйна вымяраць асноўныя параметры прыроднага асяроддзя Антарктыкі — хуткасць і напрамак ветру, адносную вільготнасць і тэмпературу паветра. Прычым усе звесткі адразу апрацоўваюцца і перасылаюцца на Вялікую зямлю. Гэта важна ў тым ліку для абслугоўвання палётаў антарктычнай авіяцыі, марскога суднаходства.

— **А як зараз выглядаюць асноўныя збудаванні Беларускай антарктычнай станцыі?**

— У службова-жылым модулі кіравання сувязі і навігацыі, які мы пабудавалі першым, размешчана метэаралагічнае бюро, навігацыйнае абсталяванне, апаратура для сувязі як па Антарктыдзе, так і з Вялікай зямлёй, авіяцыяй, марскімі суднамі. Другі аб'ект — васьмісекцыйны лабараторна-жылы модуль, фарміраванне якога мы завяршылі падчас 12-й экспедыцыі. Там ёсць навуковыя лабараторыі, жылыя памяшканні, тэхналагічны модуль кантролю за электраэнергіяй, санітарна-гігіенічная секцыя з душаваймі, пральнымі машынамі, секцыя-саўна з пакоем адпачынку, амбулаторыя-медпункт з сучасным кантрольна-дыягнастычным, фізіятэрапеўтычным абсталяваннем. І яшчэ адна секцыя — аперацыйна-хірургічны блок, абсталяваны па самых сучасных патрабаваннях медыцынскага абслугоўвання. Абсталяванне дазваляе праводзіць у выпадку неабходнасці складаныя хірургічныя ўмяшанні.

На жаль, з лагістычных прычын медыцынскія канструкцыі прыйшлі толькі ў канцы сезона. Мы іх разгрузілі і вымушаны былі ўжо эвакуіравацца, сыходзіць на Вялікую зямлю. Таму медыцынскі аб'ект пакуль застаецца закрансерава-

ным. Задача наступнай экспедыцыі — разгарнуць яго, зманціраваць, правесці і ўвесці ў эксплуатацыю абсталяванне.

Свой «дом культуры»

— **Ці плануецца ў найбліжэйшыя гады працягваць будаўніцтва?**

— Так, фарміраванне Беларускай антарктычнай станцыі нельга лічыць завершаным. У планах — наступны этап пяцігадовай дзяржаўнай праграмы. Прадугледжана далейшае развіццё інфраструктуры. Напрыклад, патрэбны кают-кампанія і камбуз — не толькі для падрыхтоўкі і прыёму ежы, але і для стварэння спрыяльнага сацыяльна-псіхалагічнага клімату ў калектыве. Там усе змогуць сабрацца, правесці разам вечар, пагаварыць, адпачыць. У антарктычных умовах гэта будуць не толькі кухня і сталовая, але і свайго роду дом культуры. Размесцім там бібліятэку, відэатэку, настольныя гульні.

У наступнай пяцігодцы ў нас павінна з'явіцца і геофізічная абсерваторыя. Там будзе і лабараторыя, і месца для пражывання двух супрацоўнікаў. У абсерваторыі размесцім геофізічнае абсталяванне, у тым ліку сейсмограф, які будзе адсочваць падземныя ваганні ў Антарктыцы і за яе межамі.

— **Беларускую станцыю ў гэтым сезоне наведала міжнародная інспекцыя Дагавора аб Антарктыцы. Як замежныя эксперты ацанілі работу беларускіх палярнікаў?**

— Інспекцыя вывучала ў нас пытанні бяспекі, экалогіі, энергаабеспячэння, водаабеспячэння, бяспекі транспартных сродкаў, сувязных камунікацый, у тым ліку спадарожнікавых, арганізацыі навуковых даследаванняў. Праводзілася комплексная, непрадзятая, аб'ектыўная праверка. Па выніках інспекцыі нам казалі, што Беларуская антарктычная станцыя з'яўляецца найлепшай з 12 праінспектаваных гэтай групай у сезон 2019—2020 гадоў. Інспектары падкрэслілі высокую ступень экалагічнай бяспекі, тэхналагічнасць, шырокае выкарыстанне альтэрнатыўных крыніц энергіі, аснашчэнне энергаэфектыўным абсталяван-

нем, бяспечнае і эфектыўнае абсталяванне жыццезабеспячэння.

Вельмі высокія водгукі атрымаў навуковы складнік: прыборная база, комплексы, тыя віды навуковых праграм і назіранняў, якія рэалізуюцца Беларускай антарктычнай экспедыцыяй.

Інспектары гутарылі з кожным палярнікам асобна. Затым, дзелячыся ўражаннямі, яны падкрэслілі, што на станцыі працуе вельмі кваліфікаваны персанал, пануе ўзорная дысцыпліна.

Навічкі і «ветэраны»

— **Беларускія палярнікі па дзяржпраграме працавалі ў Антарктыдзе толькі ў летні сезон. Калі плануецца застацца на зімоўку?**

— Пераход да зімовачных мерапрыемстваў з аб'ектыўных прычын у найбліжэйшыя год-два не разглядаецца, пакуль не стабілізавалася агульнасусветная транспартна-лагістычная сітуацыя. Было б авантурызмам зараз заставацца на зімоўку не разумеючы, што будзе праз паўгода ці год, як вяртаць людзей, як іх забяспечаць, як змяняць склад экспедыцыі. Мы прынялі рашэнне пакуль праводзіць толькі сезонныя экспедыцыі.

Паказальна, што кожны год у складзе чарговай экспедыцыі ёсць спецыялісты, якія ўжо бывалі ў Антарктыцы і хочуць паехаць зноў. Напрыклад, у складзе 13-й экспедыцыі будзе пяць вопытных палярнікаў. Гэта вельмі важна. Навічка навучыць досыць складана: ён можа быць суперпрафесіяналам на Вялікай зямлі, але ў Антарктыдзе вельмі шмат нюансаў, складанасцяў, асаблівых умоў для жыцця. З кожным даводзіцца працаваць індывідуальна. Усе палярнікі, якія ўдзельнічалі ў беларускіх антарктычных экспедыцыях, у нас на вагу золата, бо яны ведаюць, куды і навошта едуць, як там сябе паводзіць і як працаваць.

— **У зімовачную экспедыцыю вы будзеце браць толькі дасведчаных палярнікаў?**

— Так не бывае, каб не было навічкоў. 50 % спецыялістаў з вопытам работы ў Антарктыцы — як правіла, аптымальная колькасць для таго, каб стабільна адпраца-

ваў увесь калектыў. Зімовачная экспедыцыя не прадугледжвае пашыранага складу, бо некаторыя віды навуковых назіранняў падчас антарктычнай зімы не праводзяцца. У будучыні мы плануем, што ў перыяд правядзення сезонных работ на Беларускай антарктычнай станцыі будзе працаваць 14-15 чалавек, а на зімоўку заставацца 10-11.

Зімоўка — гэта асаблівы выпадак. Восем месяцаў у годзе аказаць дапамогу ў Антарктыцы ніхто не зможа: самалёт не прыляціць і карабель не прыйдзе. На працягу сезоннай экспедыцыі ў выпадку нейкіх форс-мажорных абставін можна вырашыць пытанне эвакуацыі хворага, даставіць запчасткі, калі нешта выйшла са строю. Але калі пачынаюцца зімовачныя мерапрыемствы, разлічваць можна толькі на тое, што прывезлі, і на людзей, якія побач. На зімовы перыяд патрабуецца фіксаваны састаў, кампактны, мінімальна неабходны з пункту гледжання эфектыўнасці выконваемых работ і бяспекі. Гэта тэхнічныя спецыялісты па жыццезабеспячэнні і навуковыя супрацоўнікі для выканання круглагадовых навуковых праграм.

За 15 гадоў мы працавалі вопыт і кадры. Але трэба разумець, што ніколі сур'ёзныя праекты і аб'екты не ўводзяцца адразу ў эксплуатацыю для шырокага выкарыстання, няхай гэта будуць станцыі метро ці палёты ў космас. Спачатку ўсё шматразова адпрацоўваецца і тэсціруецца. Так і ў нашым выпадку. Спачатку трэба правесці пілотную зімоўку з удзелам пераважна тэхнічных спецыялістаў. Хай там будзе ўсяго адзін-два навуковыя супрацоўнікі, але абавязкова павінны быць тэхнары — кожны па сваім кірунку. На працягу гэтай ізаляцыі трэба правесці ўсе сістэмы і пераканацца, што ўсё бяспечна. А калі нешта не так, вярнуўшыся назад, зрабіць работу над памылкамі. Толькі пасля гэтага можна будзе казаць пра пачатак бесперапыннага цыкла круглагадовых зімовачных мерапрыемстваў у Антарктыдзе.

Падрыхтавала
Надзея НІКАЛАЕВА.

У склад Беларускай антарктычнай экспедыцыі (БАЭ) сезона 2020—2021 гадоў увайшлі навуковыя супрацоўнікі НАН Беларусі (Рэспубліканскага цэнтра палярных даследаванняў, Інстытута фізікі, НПЦ НАН Беларусі па біярэсурсах, Інстытута прыкладной фізікі, Інстытута прыродакарыстання), БДУ (Нацыянальнага навукова-даследчага цэнтра маніторынгу азонасферы) і іншых арганізацый краіны: Аляксей ГАЙДАШОЎ — кіраўнік экспедыцыі; Уладзімір НЕСЦЯРОВІЧ — начальнік сезоннай палярнай базы; Павел РАСТОЎ — галоўны спецыяліст-механік; Ягор КОРЗУН — вядучы спецыяліст (біёлаг-эколаг); Сяргей ЛЮТЫ — вядучы спецыяліст, адказны за харчаванне; Уладзіслаў БАЗЫЛЕВІЧ — вядучы спецыяліст (фізіка атмасферы); Леанід НІКІЦЮК — урач вышэйшай катэгорыі, хірург-анестэзіёлаг; Сяргей ЗУБРЫЦКІ — вядучы спецыяліст (электрык-энергетык, спецыяліст па сродках сувязі); Павел ШАБЛЫКА — вядучы спецыяліст-геафізік; Мікалай ЗІНЬКЕВІЧ — вядучы спецыяліст-праграміст.